

Asia: VN/14657/2025

Lausuntopyyntö luonnoksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle laiksi lasten kotihoidon ja yksityisen hoidon tuesta annetun lain 2 ja 3 §:n muuttamisesta

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Yleistä / aluksi

Kaupunginhallitus pitää vieraskielisten lasten varhaiskasvatuksen osallistumisasteen kasvattamista tärkeänä ja tavoiteltavana, mutta huomauttaa, ettei ehdotettu kolmen vuoden asumisaikavaatimus kotihoidon tuen saamisen edellytykseksi ole tehokas tai yhdenvertainen keino tavoitteen saavuttamiseksi.

Kaupunginhallitus huomauttaa, että koska molempien vanhempien tulee täyttää asumisaikavaatimus, koskee esitysluonnos myös sellaisia perheitä, joissa toinen vanhemmista tai molemmat voivat olla Suomen kansalaisia, ja lapsen tai koko perheen äidinkieli voi olla suomi. Esitysluonnoksessa todetaan, että Norjassa tehdyn lakimuutoksen vaatimusten piirissä olevista vanhemmista joka neljäs on Norjan kansalainen.

Kaupunginhallitus suhtautuu myös epäillen esityksen vaikutuksiin, sillä lakimuutoksen jälkeen ei Norjassa ole havaittu, että vanhempien työllisyys tai työllisyyttä edistäviin palveluihin osallistuminen olisivat merkittävässä määrin muuttuneet. Sen sijaan kolmansista maista muuttaneiden lapsiperheiden suhteellinen tuloköyhyys kasvoi lakimuutoksen seurauksena.

Lakiluonnoksessa ei osana vaikutusten arviointia ole käsitelty lainkaan sitä, kuinka suuri osa kohderyhmään kuuluvista perheistä käyttää kotihoidontukea verrattuna kaikkiin Suomessa yli kolme vuotta asuneisiin vanhempiin. Myöskään arviointia kohderyhmään kuuluvien ihmisten tyypillisimmistä kansalaisuuksista tai äidinkielestä ei lakiluonnoksessa ole. Tältä osin vaikutusten arviointia tulisi täsmentää.

Vaikutukset varhaiskasvatukseen osallistumiseen

Lainsäädäntömuutoksen tavoitteet varhaiskasvatuksen osallistumisasteen nostamisen osalta ovat yhdenmukaisia Helsingin kaupunkistrategian kanssa. Kaupunkistrategian mukaan varhaiskasvatuksen osallistumisastetta nostetaan kiinnittäen erityishuomiota muuta kuin suomea tai ruotsia kotonaan puhuviin lapsiin.

On kannatettavaa, että nykyistä isompi osuus Suomessa lyhyen aikaa asuneista lapsista osallistuisi varhaiskasvatukseen. Helsingissä pienten lasten osalta vieraskielisten varhaiskasvatuksen osallistumisaste on kotimaankielisiä matalampaa. 1-2-vuotiaiden vieraskielisten osallistumisaste oli 47 prosenttia vuonna 2024. Kotimaankielisillä vastaava luku oli 66 prosenttia. OECD:n tutkimusten mukaan osallistuminen varhaiskasvatukseen on keskeinen tapa tukea erityisesti haavoittuvammasta taustasta ponnistavien lasten oppimista, sillä useiden oppimisen taustatekijöiden kehitys on erityisen nopeaa jo ennen esiopetusikää.

Sosioekonomisesti heikommassa asemassa olevat ja ulkomaalaistaustaiset tai juuri maahan tulleet lapset hyötyvät eniten säännöllisestä varhaiskasvatuksesta. Tämän vuoksi lasten hoidon tukien muutoksia tulisi tarkastella kokonaisuutena ja arvioida muutostarpeet koko järjestelmään lapsen edun näkökulmasta.

Tavoitteet vieraskielisten lasten varhaiskasvatusasteen nostamisesta ja kotivanhempien kotoutumis- ja työllisyyspalveluiden piiriin saattamisesta ovat lähtökohtaisesti myönteisiä ja kannatettavia, mutta ehdotetut keinot ovat osin ongelmallisia.

Esityksen tavoitteena on, että vähemmän kuin kolme vuotta Suomessa asuneet pienten lasten vanhemmat valitsisivat lapsen hoitomuodoksi nykyistä useammin varhaiskasvatukseen osallistumisen, eikä sillä olisi vaikutusta pidempään maassa asuneiden vieraskielisten lasten varhaiskasvatusasteeseen.

Lainsäädäntömuutoksen vaikutusarvioissa on oletettu, että lapsimäärä varhaiskasvatuksessa kasvaisi noin 1500 lapsella vuoden aikana koko maassa. Helsingin osalta tämä tarkoittaisi 350 lapsen lisäystä varhaiskasvatukseen. Lapsimäärän kasvu lisää tarvetta mitoituksessa olevalle henkilöstölle noin 60 työntekijällä. Suomessa lyhyen aikaa olleilla lapsilla on suurempi tarve avustavalle henkilöstölle ja muille varhaiskasvatuksen tukitoimille. Valtion tulee kompensoida täysimääräisesti esitetystä muutoksesta kunnille varhaiskasvatukseen syntyvät lisäkustannukset. Varhaiskasvatuspaikkojen haasteeksi voi muodostua paikkojen riittävyys joillakin alueilla sekä se, että paikkaa ei pystytty tarjoamaan lähipäiväkodista.

Vaikutukset kotoutumisen edistämiseen ja kotoutumista edistävien palvelujen järjestämiseen

1.1.2025 voimaan tulleen kotoutumislakiuudistuksen vaikutuksia maahanmuuttajavanhempien työllistymiseen ei ole ehditty vielä riittävästi tarkastella. Tämän vuoksi tukijärjestelmän uudistamisen ajankohta ei ole tarkoituksenmukaisin hallituksen esityksen tavoitteeseen nähden.

Esityksen tavoitteena olisi edistää alle kolme vuotta sitten Suomeen tulleiden maahanmuuttajien kotoutumista ja työllistymistä Suomessa, mikä on kannatettava tavoite. Esityksellä ei kuitenkaan edistetä pidempään Suomessa olleiden maahanmuuttajien ja valtaväestön työllistymistä.

Esityksessä arvioidaan, että muutoksen kohteina olevista kotihoidon tukea saavista kotivanhemmista puolet siirtyisi työnhakijoiksi ja puolet jäisi kotiin hoitamaan lapsiaan. Kotiin jäävien tavoittaminen kotoutumista ja työllistymistä edistäviin vaikeutuisi nykyisestä tilanteesta, jossa kunta saa Kelalta tiedot kotihoidon tukea saavista alkuvaiheen maahanmuuttajista. Kuntia tulisi tukea näiden henkilöiden tavoittamisessa kotoutumista edistävien palvelujen piiriin esimerkiksi jalkautuvien toimin.

Nykyistä useamman kotivanhemman saaminen kotoutumis- ja työllisyyspalveluiden piiriin on asiana kannatettava. Esityksen taloudellisista vaikutuksista arvioidaan, että kotivanhempien siirtyessä työvoimapoljeluina järjestettäviin kotoutumista edistäviin palveluihin ei siitä koituisi kuntatalouteen merkittäviä vaikutuksia. Esityksessä on todettu, että vuonna 2024 Helsingissä oli 637

kotihoidontukea saavaa , johon esitys vaikuttaisi, mikäli se olisi nyt voimassa. Näiden henkilöiden siirtyminen työnhakijoiksi kasvattaisi kustannusintensiivisten palvelujen kuten kotoutumiskoulutuksen kysyntää selvästi. Työ- ja elinkeinoministeriö arvioi asetusmuistiossaan kunnan laskennallisista korvauksista, että kotoutumiskoulutuksen keskimääräinen järjestämiskustannus on 7 092 euroa henkeä kohden. Mikäli vuodessa tulisi järjestää kotoutumiskoulutusta puolelle näistä helsinkiläisistä, olisi vuotuinen lisäkustannus yli 2,2 miljoonaa euroa. Tämä on merkittävä kustannusvaikutus, jota esityksessä ei huomioida.

Yhteisvaikutus toimeentulouudistuksen kanssa

Muutoksen yhteisvaikutukset toimeentulotuen uudistuksen kanssa voisivat vahvistaa käyttäytymisvaikutuksia, sillä perheillä olisi velvollisuus hakea ensisijaisia etuuksia kotihoidon tuen puuttuessa. Tämä voi parantaa taloudellista asemaa, mutta myös aiheuttaa riskejä toimeentulon heikkenemisestä, jos etuuksia ei haeta. Vaikutusarvioihin liittyy epävarmuutta, sillä perheiden hoivavalintoihin vaikuttavat monet kulttuuriset ja sosiaaliset tekijät.

Vaikutukset yhdenvertaisuuteen ja perheiden valinnanvapauteen

Esityksessä ehdotettu kolmen vuoden asumisaikavaatimus kotihoidontuen saamiseksi asettaa perheet eriarvoiseen asemaan kansalaisuuden ja Suomessa asumisen keston perusteella.

Lakiesityksen tavoitteet, kuten kotoutumisen ja työllistymisen edistäminen, ovat kannatettavia. Esitys ei kuitenkaan ota riittävästi huomioon rakenteellisia esteitä, joita erityisesti maahan muuttaneet naiset kohtaavat työmarkkinoilla, kuten kielitaitoa, syrjintää, hoivavastuun epätasaista jakautumista ja kulttuurisia normeja.

Lakiesityksen vaikutusarviota tulee täydentää ja esityksen keinojen oikeasuhtaisuutta suhteessa tavoiteltuihin päämääriin tulee arvioida kriittisesti.

Nyt lausunnolla oleva esitys vaatii jatkotarkastelua. Lisäksi tulee kehittää vaihtoehtoisia, yhdenvertaisia ja perheystävällisiä ratkaisuja, jotka tukevat kotoutumista, työllistymistä ja lapsen oikeuksien toteutumista. Tällaisia keinoja voisivat olla muun muassa neuvolan kielitaitoarviot, kotoutumispalveluiden vahvistaminen, kieli- ja kulttuuritietoisien varhaiskasvatuksen laajentaminen sekä työelämän perheystävällisyyden ja monimuotoisuuden edistäminen.

Taloudelliset vaikutukset

Esityksellä arvioidaan olevan vaikutuksia kotoutumiskoulutuksen kustannuksiin 2,2 milj. euroa. Lisäksi varhaiskasvatukseen osallistuvan lapsimäärän kasvu lisää tarvetta mitoituksessa olevalle henkilöstölle. Valtion tulee kompensoida täysimääräisesti esitetystä muutoksesta kunnille varhaiskasvatukseen syntyvät lisäkustannukset. Valtionosuuksissa tulee huomioida täysimääräisesti myös muut kuten kotoutumiskoulutusten osalta kunnille muutoksesta aiheutuvat kulut.

Lapsivaikutusten arviointi

Varhaiskasvatus tukee lapsen kognitiivista, sosiaalista ja kielellistä kehitystä sekä vahvistaa kulttuuri-identiteettiä, erityisesti maahanmuuttajataustaisilla lapsilla. Lapsen etu ei kuitenkaan aina toteudu pelkästään varhaiskasvatukseen osallistumisen kautta, vaan kokonaisvaltainen arviointi on tarpeen.

Vanhemman kotoutuminen ja kielitaidon kehittyminen tukee myös lapsen oikeuksien toteutumista ja perheen integroitumista yhteiskuntaan.

Esityksen vaikutuksia on vaikea ennakoida, ja ohjausvaikutus voi jäädä toteutumatta käytännössä. Siksi on tärkeää, että mahdollisen muutoksen yhteydessä varmistetaan riittävät tukitoimet ja palvelut, jotka tukevat perheiden hyvinvointia, ehkäisevät syrjäytymistä ja turvaavat lapsen oikeuksien toteutumisen. On tärkeää varmistaa, ettei yksikään perhe jää ilman riittävää tukea tai viranomaiskontaktia.

Yhteenveto

Helsingin kaupunki suhtautuu varauksellisesti hallituksen esitykseen, jonka tavoitteena on edistää maahanmuuttajataustaisten vanhempien kotoutumista ja lasten osallistumista varhaiskasvatukseen rajoittamalla kotihoidon tuen saantia kolmen vuoden asumisaikavaatimuksella. Kaupunki tunnistaa esityksen tavoitteet tärkeiksi, mutta pitää ehdotettuja keinoja osin ongelmallisina.

Varhaiskasvatuksen osallistumisasteen nostaminen erityisesti vieraskielisten lasten osalta on Helsingin strategian mukaista. Kotihoidon tuen rajoittaminen ei kuitenkaan ole paras tapa edistää kotoutumista ja työllistymistä.

Kolmen vuoden asumisaikavaatimus asettaa perheet eriarvoiseen asemaan. Erityisesti EU:n ulkopuolelta muuttaneet perheet ovat riskissä jäädä ilman tukea.

Esitys lisääisi varhaiskasvatuksen kustannuksia ja henkilöstötarvetta Helsingissä noin 60 työntekijällä. Kotoutumiskoulutuksen kustannukset voivat nousta Helsingissä yli 2,2 miljoonaa euroa vuodessa. Valtion tulee kompensoida kunnille kaikki lisäkustannukset täysimääräisesti.

1.1.2025 voimaan tulleen kotoutumislakiuudistuksen vaikutuksia maahanmuuttajavanhempien työllistymiseen tai varhaiskasvatukseen osallistumiseen ei ole ehditty vielä riittävästi tarkastella. Tämän vuoksi tukijärjestelmän uudistamisen ajankohta ei ole tarkoituksenmukaisin hallituksen esityksen tavoitteeseen nähden.

Salminen Kaarina

Helsingin kaupunki - Kaupunginhallitus 17.11.2025 § 749